

METODIKA ODHADU DŮSLEDKŮ NOVÉ BYTOVÉ VÝSTAVBY PRO DEMOGRAFICKÝ VÝVOJ A SOCIÁLNÍ INFRASTRUKTURU V SUBURBÁNNÍCH OBCÍCH

Technická agentura
České republiky

Zpracovali:

RNDr. Jana Temelová, Ph.D.
RNDr. Jakub Novák, Ph.D.
RNDr. Lucie Pospíšilová, Ph.D.
RNDr. Petra Špačková, Ph.D.
RNDr. Tomáš Kučera, CSc.
RNDr. Boris Burcin, Ph.D.
Mgr. Jana Jíchová, Ph.D.
Ing. arch. Eliška Slámová

Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta
katedra sociální geografie a regionálního rozvoje
Urbánní a regionální laboratoř
a
katedra demografie a geodemografie

Praha 2013

Recenzovali:

Doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D., Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta, katedra geografie

Mgr. Karel Říha, Středočeský kraj, krajský úřad, odbor regionálního rozvoje

Autoři:

RNDr. Jana Temelová, Ph.D.*

RNDr. Jakub Novák, Ph.D.*

RNDr. Lucie Pospíšilová, Ph.D.*

RNDr. Petra Špačková, Ph.D.*

RNDr. Tomáš Kučera, CSc.**

RNDr. Boris Burcin, Ph.D.**

Mgr. Jana Jíchová, Ph.D.*

Ing. arch. Eliška Slámová*

* Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta

katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Urbánní a regionální laboratoř

Albertov 6, 128 43 Praha 2

Kontakt: e-mail: jana.temelova@natur.cuni.cz, tel. 221 95 1970

** Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta

katedra demografie a geodemografie

Albertov 6, 128 43 Praha 2

Dedikace

Metodika je výstupem projektu č. TD010049 „Prognóza demografického vývoje a jeho důsledků pro kvalitu života obyvatel v dynamicky se měnících obcích v zázemí českých měst: aplikace v rozvoji a správě území“ Technologické agentury České republiky.

V Praze, 16. 12. 2013

Obsah

1. CÍL METODIKY

2. VLASTNÍ POPIS METODIKY

- 2.1. Identifikace specifických věkových kohort v suburbánních obcích
- 2.2. Odhad sociálních potřeb specifických věkových skupin
- 2.3. Modelová projekce populačního vývoje obce a věkové struktury obyvatel nové zástavby
- 2.4. Odhad nároků na místní sociální infrastrukturu

3. POPIS UPLATNĚNÍ CERTIFIKOVANÉ METODIKY

4. SEZNAM POUŽITÉ SOUVISEJÍCÍ LITERATURY A ZDROJŮ DAT

- 4.1. Použitá literatura
- 4.2. Použité zdroje dat

5. SEZNAM PUBLIKACÍ, KTERÉ PŘEDCHÁZELY METODICE

1. CÍL METODIKY

Cílem metodiky je stanovit optimální postup pro odhad budoucího demografického vývoje a nároků na místní sociální infrastrukturu generovanou věkově specifickou populací nové bytové výstavby v suburbánních obcích. Navržený metodický postup se v první řadě zabývá identifikací specifických věkových kohort v suburbánních obcích a diskusí jejich sociálních potřeb. Následuje modelová projekce populačního vývoje obce a věkové struktury populace nové bytové zástavby a samotný odhad nároků na místní sociální infrastrukturu generovaných novými obyvateli. Do poslední části textu je zařazeno ověření a demonstrace navrženého metodického postupu na modelovém případě jedné suburbánní obce. Uživatel metodiky s její pomocí může: (1) stanovit požadavky nově přistěhovaných obyvatel na sociální infrastrukturu obce (2) odhadnout budoucí vývoj věkové struktury obyvatel nově postavených bytů (plánovaných) a jejich specifické potřeby v horizontu 20 let.

Specifickým výstupem metodiky je modelová projekce populačního vývoje obce s důrazem na vývoj velikosti a věkové struktury obyvatelstva plánované nové zástavby a jejich nároků na místní sociální infrastrukturu. Z důvodu náročnosti výpočtu demografické projekce, která přesahuje možnosti běžného uživatele metodiky, byla pro výpočet projekce a následný odhad nároků nových obyvatel na sociální infrastrukturu naprogramována internetová aplikace (<http://web.natur.cuni.cz/demodept/kalkulacka/> nebo http://www.suburbanizace.cz/rady_navody.htm), kde uživatel na základě zadání vstupních parametrů získá pravděpodobnou budoucí věkovou strukturu obyvatel nové zástavby. Výstupem aplikace je i pravděpodobný počet uživatelů sociálních služeb vypočítaný z odhadu budoucího počtu obyvatel nové zástavby obce a jejich věkové struktury. Vstupními parametry modelové projekce, které do aplikace zadává uživatel, jsou (1) jméno obce, pro kterou bude modelové projekce zpracována, (2) věková struktura dané obce k 31.12.2012 a (3) plánovaný rozsah bytové výstavby v období let 2012 až 2031. Výsledky modelové projekce jsou prezentovány ve čtyřech časových horizontech (2015, 2020, 2025, 2030) a obsahují (1) odhad počtu obyvatel nové zástavby a celkového počtu obyvatel obce, (2) odhad věkové struktury populace nové zástavby a (3) odhad počtu uživatelů vybraných služeb generovaných populací nové zástavby. Díky internetové aplikaci je využití metodiky velice jednoduché a kromě zadání základních vstupních parametrů neklade na uživatele žádné nároky.

Metodika nabízí nástroj pro odhad důsledků nové bytové výstavby pro demografický vývoj a místní sociální infrastrukturu v suburbánních obcích. Výstupy poskytují zájemcům rámcovou představu o vlivu nové bytové výstavby na nároky obyvatel na místní sociální infrastrukturu, které by daná obec měla řešit. Projekce, která je součástí metodiky, pak uživatelům umožňuje uvažovat též o budoucím populačním vývoji obyvatel nové/plánované bytové výstavby a odhadnout proměny jejich požadavků v horizontu 20 let. Projekce však nemůže v žádném případě nahradit řádně zpracovanou populační prognózu obce. Metodika rovněž neřeší způsob zajištění či rentabilitu nabízených služeb, které jsou na zodpovědnosti konkrétních obcí a poskytovatelů.

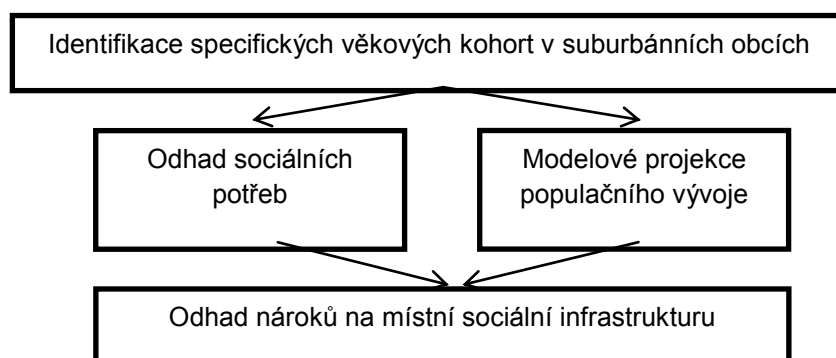
2. VLASTNÍ POPIS METODIKY

Metodický postup je tvořen čtyřmi posloupnými kroky (viz obrázek 1):

- (1) Identifikace specifických věkových kohort v suburbánních obcích
- (2) Odhad sociálních potřeb specifických věkových skupin
- (3) Prognóza věkové struktury populace nové zástavby
- (4) Odhad nároků na místní sociální infrastrukturu

Kroky 1–2 uživatel využije k vytvoření rámcové představy o nárocích obyvatel nové bytové výstavby na sociální infrastrukturu obce. Kroky 3–4 shrnují postupy tvorby internetové aplikace, které jsou pro uživatele metodiky důležité k pochopení jednotlivých kroků výpočtu. Uživatel si na jejich základě může udělat rámcovou představu o validitě výsledků projekce a výpočtů internetové aplikace. Výstupy aplikace vycházejí jednak z populační projekce a jednak z odhadů představených v krocích 1–2. Postup práce s internetovou aplikací je dále prověřen na modelovém příkladu, který zároveň slouží k demonstraci výstupů navrhované metodiky.

Obrázek 1: Schéma metodického postupu

Zdroj: vlastní zpracování

Srovnání „novosti“ postupu

Představená metodika je nová a původní a nenavazuje na žádný dříve použitý postup. Autoři si nejsou vědomi existence postupu, který by takto komplexním způsobem odhadoval budoucí demografický vývoj a nároky obyvatel nové bytové výstavby na místní sociální infrastrukturu v suburbánních obcích.

V období socialismu se v rámci komplexní bytové výstavby panelových sídlišť uplatňovaly v územně plánovacím procesu tzv. technicko-hospodářské ukazatele (THU), které určovaly zásady zastoupení a kapacity jednotlivých funkcí v nových obytných celcích. THU vznikaly od 50. do 80. let 20. století ve Výzkumném ústavu výstavby a architektury a představovaly podrobné manuály rozmístění občanského vybavení. Vycházely však téměř výhradně z počtu obyvatel sídla a jeho spádového území, rozhodující byl aspekt společenský a politický (nikoli stránka ekonomická a provozní). Základním úkolem byla snaha o unifikaci životní úrovně ve všech částech republiky a nivelizace

rozdílů vázaných na specifika různých území. Výsledkem jsou podrobné tabulky určující parametry občanské vybavenosti v závislosti na velikosti sídla nebo obytného celku (viz tabulka 1, obrázek 2), bez návodu na jejich odlišnou aplikaci v různých místech České a Slovenské republiky.

Tabulka 1: Urbanistická koncepce vybavenosti sídel 1945 – 1989

OBČANSKÁ VYBAVENOST	DOCHÁZKOVÁ VZDÁLENOST (m)	POČET OBYVATEL NA 1 ZAŘÍZENÍ	JEDNOTEK NA 1000 OBYVATEL
Základní občanská vybavenost			
Mateřská škola	400	1 500-2 000	36 - 38 míst
Základní škola	500- 1 000	1 500	160 míst
Základní umělecká škola	1 500	3 000	-
Pošta	500- 2 000	10 000	-
Kino	1 200-1 500	25 000	30 - 40 sedadel
Knihovna	1 000- 1 500	5 500	2 000- 5 000 svazků
Komunitní centrum	1 000- 1 500	3 500	25 - 50 míst
Doporučená občanská vybavenost			
Střední škola	bez určení	20 000- 30 000	-
Divadlo	2 000	65 000	-
Sportovní hala	1 500- 2 000	15 000	200 - 450 m ²
Domov pro seniory	bez určení	15 000	-

Zdroj: vlastní zpracování na základě dostupné literatury: Levčenko (1952), Olexa a kol. (1967), Ryšavý (1982), Musil a kol. (1971, 1988, 1989)

Obrázek 2: Přehled vybraných druhů občanských zařízení ve vztahu k velikosti sídlišť

OBČANSKÁ VYBAVENOST/ POČET OBYVATEL	500	1 000	2 500	5 000	10 000
ŠKOLKA	○	○	●	●	●
ZÁKLADNÍ ŠKOLA	⊙	⊙	●	●	●
STŘEDNÍ ŠKOLA	--	--	--	⊙	⊙
ZÁKLADNÍ UMĚLECKÁ ŠKOLA	--	⊙	⊙	●	●
DIVADLO	--	--	--	--	⊙
KINO	--	⊙	⊙	●	●
KOMUNITNÍ CENTRUM	--	⊙	⊙	●	●
SPORTOVNÍ HALA	--	⊙	⊙	●	●
KNIHOVNA	●	●	●	●	●
POŠTA	--	--	--	⊙	●
DOMOV PRO SENIORY	--	--	--	⊙	⊙

VYSVĚTLIVKY

- doporučené umístění občanského zařízení *místního* významu
- *nevyhnutelné* umístění občanského zařízení *místního* významu
- ⊙ doporučené umístění občanského zařízení *nadmístního* významu
- *nevyhnutelné* umístění občanského zařízení *nadmístního* významu

Zdroj: Musil (1971)

Obdobné zásady či parametry občanské vybavenosti v současné územně plánovací praxi v České republice neexistují. Statické a z dnešního pohledu velice zjednodušené technicko-hospodářské ukazatele jsou pro plánování sociální infrastruktury v suburbánních obcích zasažených novou rezidenční výstavbou prakticky nepoužitelné. Socialistická sídliště představují jedinečný typ obytných souborů (z hlediska fyzické struktury, polohy ve městě, hustoty zalidnění, sociálního složení obyvatel, apod.), který vznikl ve specifickém politicko-ekonomickém kontextu centrálního plánování. Současná nová bytová výstavba v zázemí velkých měst je odrazem rezidenčních preferencí určitého segmentu populace, fungování tržních principů i slabší role veřejných institucí v plánovacím procesu. Přes určité podobnosti demografické struktury socialistických sídlišť a současných nových rezidenčních celků (dvougenerační věková struktura) má výstavba v suburbii naprosto odlišný charakter (převážně rodinné domy, nízká koncentrace obyvatel, specifická sociodemografická struktura obyvatel, silné dojížděkové vazby na jádrové město apod.). Plánování sociální infrastruktury v suburbánních obcích zasažených novou výstavbou proto vyžaduje komplexní a dynamický přístup, který zohledňuje jak specifika věkové struktury příchozí populace, tak její budoucí vývoj a sociální potřeby nových obyvatel.

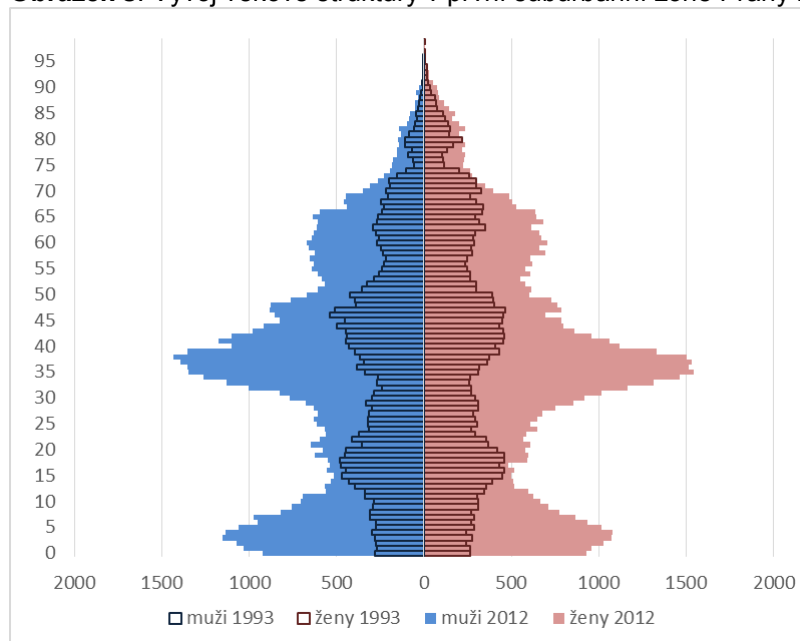
2.1. Identifikace specifických věkových kohort v suburbánních obcích

Vývoj věkové struktury v suburbánních obcích je v kontextu Česka specifický. Ačkoli v celém Česku dochází zejména od 90. let 20. století k poklesu porodnosti a celkovému stárnutí populace, obce v zázemí velkých měst, které jsou ovlivněny procesem suburbanizace, zaznamenávají opačný trend, tedy více či méně intenzivní omlazování věkové struktury díky příchodu mladších rodin s malými dětmi (Puldrová 2011). Například mezi přistěhovalými do zázemí Prahy převažují osoby ve věku 25–34 let a 0–9 let (Ouředníček 2003, Puldrová a Novák 2008, Novák a kol. 2011). Vlivem příchodu mladších obyvatel se v suburbánních obcích snižuje podíl seniorů. Například v okresech Praha-východ a Praha-západ jejich podíl klesl ve více než 80 % obcí (Puldrová 2011). Pro území Prahy a Středočeského kraje je proto charakteristická polarizace věkového složení obyvatel nejen mezi jádrem (Prahou) a jeho zázemím, ale i mezi zázemím a vnitřní periferií Středočeského kraje, tj. v okolí hranic s dalšími kraji (Puldrová 2011, Puldrová a Jíchová 2011). Výše popsanou proměnu věkové struktury obyvatel suburbánních obcí v průběhu posledních dvaceti let dobře ilustrují věkové pyramidy znázorněné v obrázku 3. V obcích s nejintenzivnější suburbanizací v okolí Prahy narostl od začátku 90. let 20. století absolutní počet obyvatel prakticky ve všech věkových kategoriích, k výraznému posílení došlo především ve skupinách obyvatel středního produktivního a mladšího dětského věku. V důsledku nové bytové výstavby a selektivnosti procesu je věková struktura suburbánních obcí zasažených rezidenční suburbanizací značně nevyvážená.

Identifikace specifických věkových kohort v suburbánních obcích je založena na datech Českého statistického úřadu a příkladu proměňující se věkové struktury v zázemí Prahy (tj. v první suburbánní zóně nejintenzivněji zasažené procesem suburbanizace, blíže viz Špačková a kol. 2012). Pro ilustraci je rovněž uveden unikátní příklad obce Květnice, která patří k obcím s nejvyšší intenzitou bytové výstavby v Česku (v posledních dvaceti letech se zde počet trvale hlášených obyvatel více než

zdesetinásobil, ze 119 obyvatel v roce 1993 až na 1351 v roce 2012). Uživatel tyto informace může využít ke srovnání s vývojem počtu a struktury obyvatel zájmové obce. Může se podívat, zda i v zájmové obci převažují stejné věkové skupiny obyvatel, které jsou pro suburbánní obce typické.

Obrázek 3: Vývoj věkové struktury v první suburbánní zóně Prahy mezi lety 1993 a 2012

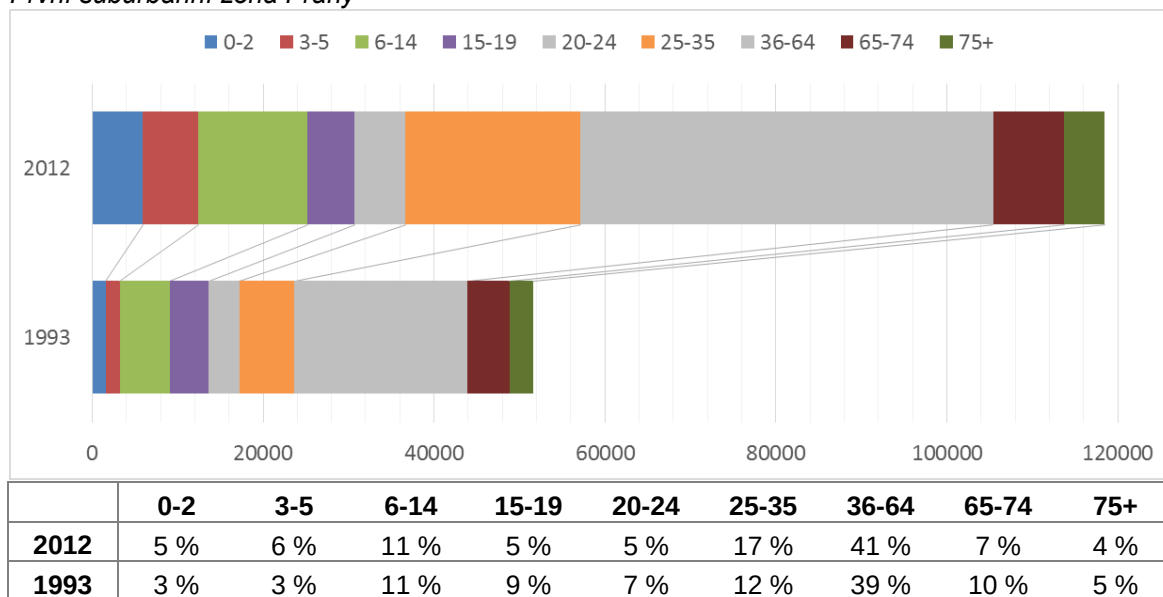
Zdroj dat: ČSÚ (1993-2012)

Poznámka: Vymezení první suburbánní zóny Prahy je založeno na intenzitě migrace a bytové výstavby (více viz Špačková a kol. 2012). Do zóny náleží 71 obcí.

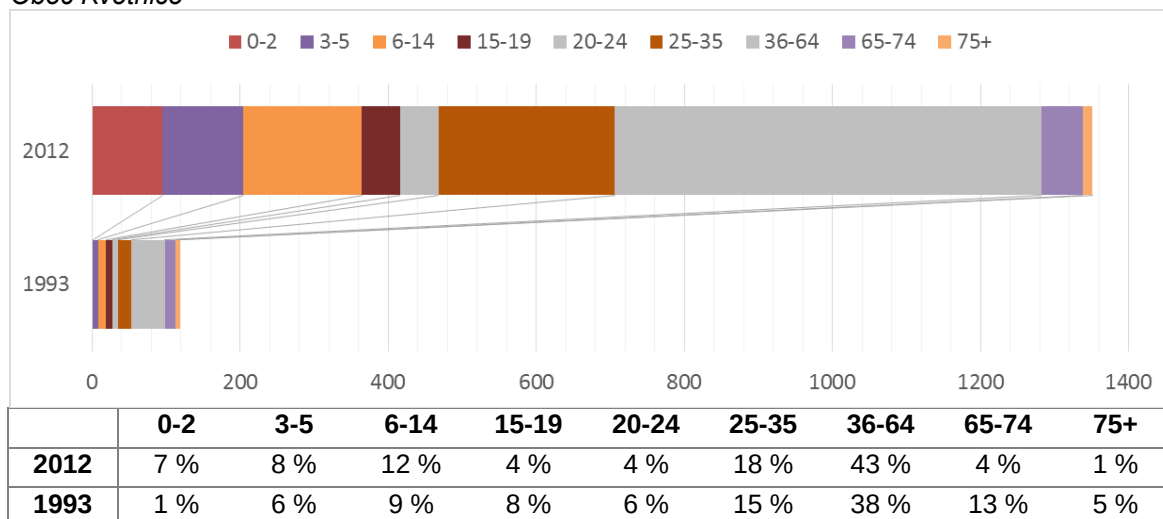
Převažujícím současným trendem ve vývoji věkové struktury suburbánních obcí je jednoznačně omlazování věkové struktury a výrazné posilování zejména mladších věkových skupin. Při porovnání situace v roce 1993 a 2012 je zřejmý absolutní i relativní nárůst počtu obyvatel v dětské složce (zejména 0–2 a 3–5 let), a to jak v první suburbánní zóně Prahy, tak v obci Květnice (viz obrázek 4). Lze očekávat, že vlivem demografického stárnutí se v budoucnu projeví i zvýšení podílu školních dětí a postupně i teenagerů (u této skupiny můžeme prozatím pozorovat nárůst „pouze“ v absolutních číslech, její podíl v populaci se snížil). Obdobný nárůst podílu v populaci suburbánních obcí je patrný u věkových skupin v mladším a středním produktivním věku, což odpovídá věku rodičů malých dětí. Naopak lze očekávat postupný pokles zastoupení nejmladších dětí (viz obrázek 3). Se zvýšenou pozorností je nutné sledovat rovněž vývoj podílu a počtu seniorů v populaci suburbánních obcí. Ačkoli relativně jejich zastoupení v populaci klesá, v absolutní počet obyvatel této věkové kategorie roste, což souvisí zejména s přechodem silnějších ročníků z konce 40. a první poloviny 50. let 20. století do důchodového věku. V horizontu nadcházejících zhruba dvaceti let lze však předpokládat též výrazné navýšení podílu seniorů, které budou již tvořit v současnosti přistěhovalí obyvatelé (nenastane-li výrazná změna migračních preferencí a trendů, což neočekáváme).

Obrázek 4: Absolutní i relativní nárůst obyvatel ve specifických věkových kategoriích mezi lety 1993-2012: v první suburbánní zóně Prahy (výše) a v obci Květnice (níže)

První suburbánní zóna Prahy

Obec Květnice

Zdroj dat: Český statistický úřad (1993-2012).

Specifičnost věkových skupin vzhledem k sociálním potřebám a kontextu rezidenční suburbanizace lze identifikovat ve dvou rovinách: (1) v první řadě se jedná o věkové kategorie, které mají specifické sociální potřeby, přičemž v tomto ohledu se suburbia neliší od jiných typů území Česka; (2) v druhé řadě je třeba identifikovat skupiny významně zastoupené v současné či budoucí věkové struktuře suburbánních obcí charakterizovaných specifickým migračním a demografickým vývojem. Obecně jsou pro suburbánní obce důležité skupiny, které zároveň vyžadují specifické služby a jsou, nebo budou v obcích významně zastoupeny. Hledisko času je přitom velmi důležité pro správné plánování sociální infrastruktury.

Na základě analýzy vývoje věkové struktury v suburbánních obcích Prahy lze identifikovat pět věkově specifických kohort:

- rodiče na mateřské/rodičovské dovolené s nejmenšími dětmi (věk 0–2 roky, cca 25–35 let),
- děti předškolního věku (věk 3–5 let),
- děti ve věku povinné školní docházky (věk 6–14 let),
- teenageři (věk 15–19 let),
- senioři v mladším (věk 65–74 let) a starším (věk nad 75 let) důchodovém věku.

Tyto skupiny odpovídají obecným trendům vývoje suburbánních obcí a jsou primárně využity v následující části pro odhad sociálních potřeb specifických věkových skupin. Uživatel si na základě dat z Českého statistického úřadu o současné věkové struktuře obyvatel zájmové obce může zjistit počet obyvatel v jednotlivých věkových skupinách, aby získal základní představu o populačním vývoji zájmové obce. K sofistikovanému odhadu budoucího vývoje věkové struktury a z něj vyplývajících nároků na sociální služby pouze pro skupinu nových obyvatel je nutné využít internetovou aplikaci (<http://web.natur.cuni.cz/demodept/kalkulacka/> nebo http://www.suburbanizace.cz/rady_navody.htm), která je uživatelským výstupem populační projekce a kromě zadání vstupních parametrů neklade na uživatele žádné nároky (viz příklad v příloze č. 4).

2.2. Odhad sociálních potřeb specifických věkových skupin

Pro kvalifikovaný odhad sociálních potřeb vybraných specifických věkových skupin je nutné stanovit, (1) které služby jsou pro tyto skupiny obyvatelstva klíčové a (2) jaká je odhadovaná využívanost těchto služeb v kontextu suburbánní obce (tj. jaké kapacity jsou přiměřené pro určitý počet obyvatel v daném věku). Je totiž zjevné, že podíl osob využívajících určitou službu se v různých věkových skupinách liší (např. základní škola vs. pečovatelská služba pro seniory).

Výběr řešených služeb

Pro obec jsou důležité tři typy služeb: (1) ty které má obec ze zákona povinnost poskytovat, (2) je společensky žádoucí, aby obec jejich poskytování podporovala a (3) existuje silná poptávka ze strany obyvatel suburbíí. Jedná se tedy o služby základní občanské vybavenosti, vybrané sociální služby a volnočasová zařízení. Výběr těchto služeb je založen na platné české legislativě, existujících výzkumech a vlastním dotazníkovém šetření realizovaným v mikroregionu Dolnobřežansko¹. Primárně jsou zahrnuty ty služby, které se váží k sociálním potřebám identifikovaných specifických věkových kohort v suburbánních obcích. Přehled řešených služeb je uveden v tabulce 2.

¹ Dotazníkové šetření mezi obyvateli zaměřené na poptávku po službách a rezidenční stabilitu jsme realizovali v období červen až listopad 2012 v území tvořící mikroregion Dolnobřežansko (jádrová obec Dolní Břežany, dále obce Ohrobec, Zlatníky-Hodkovice, část obce Libeň (součást obce Libeň) a katastrální území Točná (součást hl. m Prahy)). Náhodně vybrané domácnosti byly osloveny vyškolenými tazateli s prosbou o písemné či elektronické vyplnění dotazníku. Celkem se podařilo získat správně vyplněné dotazníky od 490 domácností.

Tabulka 2: Přehled služeb řešených v rámci navržené metodiky

SLUŽBA	CÍLOVÁ SKUPINA	DŮVOD ZAŘAZENÍ
Školství		
Mateřská škola	Předškolní děti (3-6 let)	Zákonná povinnost obce zajistit předškolní vzdělávání v posledním roce před zahájením povinné školní docházky pro děti s místem trvalého pobytu na svém území (Školský zákon 2004).
Základní škola	Děti školního věku (6-15 let)	Zákonná povinnost obce zajistit školní vzdělávání pro děti s místem trvalého pobytu na svém území (Školský zákon 2004).
Zdravotnictví		
Praktický lékař pro děti a dorost	Děti a mládež (0-18 let)	Základní občanská vybavenost (Ouředníček a kol. 2011)
Praktický lékař pro dospělé	Dospělí (19 a více let)	Základní občanská vybavenost (Ouředníček a kol. 2011)
Sociální péče		
Domov pro seniory	Senioři (65 let a více)	Společensky žádoucí sociální služba
Pečovatelské služby	Senioři (65 let a více)	Společensky žádoucí sociální služba (např. pomoc/péče v domácnosti, dopravní služby)
Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež	Děti a mládež (6-26 let)	Společensky žádoucí sociální služba
Volný čas		
Sportovní centrum	Mládež a dospělí (15 a více let)	Lokální poptávka (Dotazníkové šetření Poptávka po službách 2012) (např. venkovní hřiště, zařízení pro indoor sporty)
Kulturní centrum	Mládež a dospělí (15 a více let)	Lokální poptávka (Dotazníkové šetření Poptávka po službách 2012) (např. volnočasové aktivity, společenské a kulturní akce)
Knihovna	Děti a dospělí (7 a více let)	Lokální poptávka (Dotazníkové šetření Poptávka po službách 2012)
Mateřské centrum	Děti a rodiče (0-9 let, 25-39 let)	Společensky žádoucí služba
Volnočasové centrum pro děti a mládež	Děti a mládež (6-18 let)	Společensky žádoucí služba
Klub seniorů	Senioři (65 a více let)	Společensky žádoucí služba

Zdroj: vlastní zpracování

Uživatel z tabulky získá představu o službách, které se týkají zájmové obce a reflektují nároky věkově specifické struktury nových obyvatel. Pro uživatele metodiky je důležitý především podíl pravděpodobných uživatelů daných služeb ve skupině nových obyvatel obce, který je řešen v následující části a který následně vstupuje jako jeden z parametrů do internetové aplikace.

Stanovení využívanosti služeb

Využívanost konkrétní služby v kontextu suburbánní obce vychází ze dvou základních parametrů: (1) obecné využívanosti služby v dané věkové kategorii a (2) specifické využívanosti služby v místě bydliště. Podíly uživatelů jednotlivých služeb byly určeny na základě dostupných statistických dat, výběrových šetření a existujících výzkumů. V úvahu byla brána specifika populace stěhující se do nové zástavby v zázemí velkých měst, především vyšší úroveň dosaženého vzdělání a silná vazba obyvatel na jádrové město (Novák a Sýkora 2007, Špačková a Ouředníček 2012). Odhadovány byly požadavky obyvatel obce (konkrétně obyvatel nové výstavby), nikoliv poptávka uživatelů dojíždějících za službou z jiných území. Výsledkem jsou expertní generalizované odhady podílů uživatelů jednotlivých služeb v místě bydliště pro pětileté věkové skupiny. Skutečné využití určité služby pochopitelně závisí na typu i kvalitě konkrétní nabídky a nemůže být tedy ztotožňováno s níže stanovenými generalizovanými odhady. Věkově specifické podíly uživatelů v místě bydliště, včetně vstupních předpokladů, indikátorů a zdrojů odhadu, jsou pro každou řešenou službu uvedeny v tabulce 3. Údaj o podílu uživatelů v místě bydliště přímo vstupuje do internetové aplikace, tedy uživatelského výstupu předkládané metodiky (projektovaný počet obyvatel příslušné věkové kategorie/100* hodnota z třetího sloupce tabulky 3). Tabulka je zde uvedena především pro ty uživatele, kteří mají zájem nahlédnout do „vnitřností“ internetové aplikace a dozvědět se více o předpokladech a indikátorech, na základě kterých byl odhad využívanosti vybraných služeb proveden. Běžný uživatel nemusí nic počítat, postačí zadání požadovaných vstupních parametrů do internetové aplikace dostupné na <http://web.natur.cuni.cz/demodept/kalkulacka/> nebo http://www.suburbanizace.cz/rady_navody.htm (viz příklad v příloze č. 4).

Tabulka 3: Podíly uživatelů řešených služeb podle pětiletých věkových skupin

SLUŽBA	VĚKOVÁ SKUPINA	PODÍL UŽIVATELŮ V MÍSTĚ BYDLIŠTĚ	PŘEDPOKLADY, INDIKÁTORY A ZDROJE ODHADU
Mateřská škola	0-4 let 5-9 let	34 % 17 %	Vlastní výpočet: počet dětí v MŠ plus počet neuspokojených žádostí v daném věku ku celkovému počtu dětí v daném věku. Údaj za Středočeský kraj. Zdroj dat: MŠMT 2012, ČSÚ 2013. Podíl domácností, jejichž dítě navštěvuje MŠ v místě bydliště, či by ji navštěvovalo, pokud by dítě bylo přijato. Údaj za obec Dolní Břežany. Zdroj: Dotazníkové šetření Poptávka po službách 2012. Předpoklad pro obyvatele nové výstavby: silné pracovní a jiné vazby v jádrovém městě (část rodičů vozí děti do školky jinam), vyšší sociální a ekonomický status (intenzivnější využití soukromých zařízení).
Základní škola	5-9 let 10-14 let 15-19 let	45 % 56 % 3 %	Vlastní výpočet: počet žáků ZŠ v daném věku ku celkovému počtu dětí v daném věku. Údaj za Středočeský kraj. Zdroj dat: MŠMT 2012, ČSÚ 2013.

			Podíl domácností, jejichž dítě navštěvuje ZŠ v místě bydliště. Nejčastějším důvodem nevyužívání místní ZŠ je docházka do výběrové školy. Údaj za obec Dolní Břežany. Zdroj: Dotazníkové šetření Poptávka po službách 2012. Vlastní výpočet: počet žáků ZŠ Dolní Břežany pocházejících z obce ku počtu dětí ve věku 6-15 let. Údaj za obec Dolní Břežany. Zdroj dat: Fischerová a kol. 2012, ČSÚ 2012. Předpoklad pro obyvatele nové výstavby: silné vazby na jádrové město, vyšší sociální a ekonomický status → větší podíl žáků navštěvuje školy v jádrovém městě, dojíždí do výběrových a soukromých škol.
Praktický lékař pro děti a dorost	0-19 let	75 %	Podíl obyvatel, kteří navštěvují zdravotní středisko v místě bydliště. Údaj za obec Dolní Břežany. Zdroj: Dotazníkové šetření Poptávka po službách 2012. Podíl obyvatel, kteří v současnosti využívají zdravotní služby v obci a podíl těch, kteří mají zájem je v budoucnu využívat. Údaj za obec Dolní Břežany. Zdroj: Dotazníkové šetření Vesnická poliklinika 2008. Předpoklad pro obyvatele nové výstavby: část obyvatel bude vyhledávat odlišnou kvalitu služeb v jádrovém městě, či bude navštěvovat lékaře v původním místě bydliště.
Praktický lékař pro dospělé	20 let a více	70 %	Podíl obyvatel, kteří navštěvují zdravotní středisko v místě bydliště. Údaj za obec Dolní Břežany. Zdroj: Dotazníkové šetření Poptávka po službách 2012. Podíl obyvatel, kteří v současnosti využívají zdravotní služby v obci a podíl těch, kteří mají zájem je v budoucnu využívat. Údaj za obec Dolní Břežany. Zdroj: Dotazníkové šetření Vesnická poliklinika 2008. Předpoklad pro obyvatele nové výstavby: část obyvatel bude vyhledávat odlišnou kvalitu služeb v jádrovém městě, či bude navštěvovat lékaře v původním místě bydliště.
Domov pro seniory	65 let a více	5 %	Vlastní výpočet: počet uživatelů služby plus počet neuspokojených žádostí o službu ku počtu lidí ve věkové skupině 65 let a více. Údaj za Středočeský kraj. Zdroj dat: MPSV 2012, ČSÚ 2013. Odhady existujících výzkumů (Jeřábková 2009, Průša a kol. 2009). Předpoklad pro obyvatele nové výstavby: část dětí budoucích seniorů nesetrvá v současném místě bydliště a bude mít zájem umístit rodiče do instituce v blízkosti svého nového bydliště.
Pečovatelské	65 let a	13 % (pomoc	Odhady existujících výzkumů (Jeřábková 2009,

služby	více	v domácnosti) 8 % (soustavná domácí péče)	Průša a kol. 2009).
Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež	10-14 let 15-19 let 20-24 let	0,7 % 1,1 % 0,1 %	Vlastní výpočet: počet uživatelů služby plus počet neuspokojených žádostí o službu ku počtu lidí v dané věkové skupině. Údaj za Středočeský kraj. Zdroj dat: MPSV 2012, ČSÚ 2013. Předpoklad pro obyvatele nové výstavby: nižší zastoupení sociálně problémových rodin.
Sportovní centrum	15-59 let 60-74 let	50 % 25 %	Podíl obyvatel provozujících sportovní aktivity ve sportovních centrech, fitness, klubech, školních či pracovních zařízeních. Údaj za ČR. Zdroj dat: Evropská komise 2010. Diferenciace sportovní participace podle věku a socioekonomického postavení, vyšší míra sportovní participace ve městech (Špaček 2011). Předpoklad pro obyvatele nové výstavby: díky vyššímu socioekonomickému postavení obyvatel a převážně městskému životnímu stylu očekáváme vyšší míru sportovní participace. Poznámka: velice obecný a orientační odhad, využití sportovního centra v místě bydliště závisí na konkrétním typu zařízení.
Kulturní centrum	15 a více let	40 %	Podíl obyvatel, kteří za poslední rok alespoň jednou navštívili kulturní zařízení/akci. Údaj za ČR. Zdroj dat: Evropská komise 2007. Pozitivní vliv vertikální pozice v sociální struktuře na míru kulturní participace (Šafr 2008). Předpoklad pro obyvatele nové výstavby: díky vyššímu socioekonomickému postavení obyvatel a převážně městskému životnímu stylu očekáváme vyšší míru kulturní participace. Poznámka: velice obecný a orientační odhad, využití kulturního centra v místě bydliště závisí na konkrétním typu a nabídce zařízení.
Knihovna	15 let a více	35 %	Podíl obyvatel, kteří za poslední rok navštívili alespoň jednou knihovnu. Údaj za ČR. Zdroj dat: Evropská komise 2007. Předpoklad pro obyvatele nové výstavby: vyšší vzdělanost hovoří pro větší využití knihoven x časová omezení daná zejména dojížděnkou do zaměstnání hovoří proti.
Volnočasové centrum pro děti a mládež	5-9 let 10-14 let 15-19 let	40 % 50 % 25 %	Odhady existujících výzkumů: podíl dětí navštěvujících alespoň jednou týdně nějakou volnočasovou aktivitu podle věku. Údaj za ČR. (Bocan a kol. 2011, Jíra 1997). Větší participace na organizovaných volnočasových aktivitách u dětí z rodin s vyšším socioekonomickým statusem (Bocan a kol. 2011, Jíra 1997)

			Předpoklad pro obyvatele nové výstavby: větší zájem o tento typ služeb v důsledku vyššího socioekonomického statusu rodičů x vazba volnočasových aktivit na instituce mimo místo bydliště (např. školu). Poznámka: velice obecný a orientační odhad, využití volnočasového centra v místě bydliště závisí na konkrétní nabídce aktivit. Největší zájem je o sportovní, hudebně dramatické a výtvarné aktivity (Bocan a kol. 2011).
Mateřské centrum	0-9 let 25-39 let	40 % 40 %	Odhady existujících výzkumů (Augur Consulting 2010, Statutární město Jihlava 2007) Předpoklad pro obyvatele nové výstavby: větší zájem o tento typ služeb v důsledku omezenější palety možných aktivit v místě bydliště.
Klub seniorů	65 let a více	10 %	Odhady existujících výzkumů (Dvořáková, Temelová 2012, Augur Consulting 2010)

Zdroj: vlastní zpracování

2.3. Modelová projekce populačního vývoje a věkové struktury obyvatel nové zástavby

Modelová projekce vývoje počtu a věkové struktury obyvatel nové zástavby suburbánních obcí je pro uživatele metodiky naprogramována v internetové aplikaci (<http://web.natur.cuni.cz/demodept/kalkulacka/> či http://www.suburbanizace.cz/rady_navody.htm). Text v rámečku je odborným vzhledem do přípravy projekce, jehož cílem není vytvoření vlastní projekce uživatelem, ale seznámení se způsoby odhadu parametrů projekce. Tyto informace jsou důležité především pro uživatele metodiky z řad odborníků.

Stanovení parametrů modelové projekce

Odhad populačního vývoje a věkové struktury obyvatel nové zástavby je založen na bázi kohortně-komponentního projekčního modelu, který vychází z koncepce populačního vývoje jako vnitřně strukturovaného procesu, jehož jednotlivými složkami jsou čtyři elementární procesy – porodnost, úmrtnost, imigrace a emigrace. Za jejich souběžného působení pak dochází k transformaci výchozí pohlavní a věkové struktury obyvatelstva, jejímž důsledkem je obvykle též změna jeho početního stavu.

Parametry modelu v jeho obecné podobě představují intenzity plodnosti žen podle věku a pohlavně a věkově specifické pravděpodobnosti přežití, míry vystěhování a počty přistěhovalých. Hodnoty pravděpodobnosti přežití vyjadřující pravděpodobnost přežití mezi dvěma přesnými daty jsou přitom odvozeny z pravděpodobností přežití mezi dvěma přesnými věky v rámci aplikace jiného modelu - klasické jednovýchodné úmrtnostní tabulky. Použitý kohortně-komponentního projekční model využívá detailní, jednoleté pohlavní a věkové struktury obyvatelstva a jednoleté pohlavně a věkově specifické

intenzity uvedených dílčích procesů (porodnost, úmrtnost, imigrace a emigrace). V případě imigrace jsou specifické intenzity nahrazeny stejně strukturovanými absolutními počty přistěhovalých. S ohledem na hlavní cíl metodiky, tj. odhad důsledků nové výstavby na demografický vývoj obce, a významnou odlišnost v reprodukčním chování stávající a nově příchozí populace, byl populační vývoj obyvatel nové a staré zástavby modelován odděleně s využitím odlišné sady vstupních parametrů charakterizujících věkově specifické intenzity demografických procesů. Postupná transformace výchozí struktury obyvatelstva probíhá v jednoletém projekčním kroku, což umožňuje získat výsledky za každý kalendářní rok projekčního období let 2011 a 2031. Výsledky jsou pak prezentovány za vybrané časové horizonty (2015, 2020, 2025, 2030).

Výstupy demografického projekčního modelu jsou předurčeny volbou jeho parametrů, která je mimo jiné závislá na přijatých dílčích předpokladech a na míře, v jaké tyto předpoklady zjednodušují skutečnost. Základ našeho odhadu parametrů představují empirické i teoretické poznatky o reprodukci v podmínkách stejných nebo analogických podmínkách, s nimiž se setkáváme v zázemí Prahy a dalších velkých měst České republiky.

Při odhadu plodnosti žen žijících v existující zástavbě (autochtonní obyvatelstvo) jsme převzali hodnoty věkově specifických měř plodnosti pozorovaných u obyvatelstva České republiky jako celku v roce 2012 a použili je jako parametry plodnosti pro všechny dílčí roky projekce. Vyšli jsme přitom ze zjištěné podobnosti mezi úrovní a strukturou plodnosti podle věku žen ČR a Středočeského kraje bez zázemí Prahy v roce 2011. Přestože většina aktuálních prognostických odhadů počítá s určitým vzestupem celkové intenzity a dalším, byť již jen mírným stárnutím plodnosti v ČR, použili jsme konstantní parametry v obou těchto ohledech. Reagovali jsme tak na požadavek poměrně značné univerzality modelu a také na fakt, že podíl obyvatelstva žijícího v nedávno dokončených bytech, který konkrétní úroveň a strukturu plodnosti v místě významně ovlivňuje, je poměrně variabilní proměnnou. Za takových podmínek stejně nelze nejpravděpodobnější budoucí vývoj různých lokálních populací postihnout jedinou, univerzální, byť sofistikovaným způsobem vytvořenou sadou parametrů.

V případě plodnosti žen, jejichž přistěhování je vázáno na uvažované nové bydlení, počítáme s relativně vysokou a také neměnnou hodnotou celkové plodnosti na úrovni kolem 1,8 živě narozeného dítěte na jednu ženu a s neměnnou věkovou strukturou plodnosti odvozenou z empirických struktur plodnosti žen Středočeského kraje a hl. m. Prahy tak, jak byly pozorovány v letech 2008-2011.

Z povahy podmíněností úmrtnosti vyplývá, že ukazatele charakterizující tento proces vykazují v prostoru a čase daleko větší stabilitu než ostatní složky populačního vývoje. Jako aproximaci očekávané intenzity úmrtnosti původního (autochtonního) obyvatelstva jsme pro naše výpočty zvolili empiricky zjištěné a následně vyrovnané hodnoty intenzit úmrtnosti obyvatel Středočeského kraje za rok 2012. V případě přistěhovalých do nové výstavby představují hlavní zdrojovou oblast imigrace velká města, v jejichž zázemí se suburbánní obce nacházejí. Z toho důvodu byly pro odhad

očekávané intenzity úmrtnosti nově příchozího (alochtonního) obyvatelstva použity intenzity úmrtnosti zjištěné v roce 2012 v hl. m. Praze a také vyrovnané s pomocí analytických metod.

Vymezení parametrů migrace v použitém modelu vychází z náhledu na migraci jako na agregátní proces a tedy z pojmání imigrace a emigrace jako dvou autonomních procesů. V roli parametru imigrace vstupují roční počty přistěhovalých. Ty jsou v použitém modelu v případě stěhování do existující zástavby vázány na odhad v čase se měnící „hrubé míry přistěhování“. Počítáme se snižováním jejich hodnot s narůstající vzdáleností od prahu projekce především v důsledku doznívání sukcesivní migrace do nejnovějšího bytového fondu v tzv. existující zástavbě a relativní prostorové stabilizace obyvatelstva, mj. i v souvislosti s všeobecným procesem stárnutí populace. U stěhování do nové zástavby vychází odhad počtů přistěhovalých z odhadu úvodní obložnosti bytových jednotek v rodinných domech a domech bytových a odhadu rozložení jejího dosažení podle času uplynulého od kolaudace bytu. Předpokládáme, že úvodní obložnosti je dosaženo po pěti letech, kdy v roce kolaudace se do nových bytů stěhuje 10 % všech přistěhovalých a v následujících letech pak po řadě 50, 25, 10 a 5 procent jejich obyvatel.

Vystěhovalí jsou uvažováni pouze u autochtonního obyvatelstva, neboť v horizontu vzdáleném necelých dvacet let od prahu projekce se odchod dětí od rodičů v nové zástavbě významněji ještě neprojeví. Vystěhování, pokud k němu dojde, se bude týkat spíše celých rodin a nebude příliš časté. Zároveň však lze oprávněně předpokládat, že každý úbytek bude brzy kompenzován přistěhováním jiné rodiny. Vystěhování z existující zástavby vychází z obecných poznatků o intenzitě migrační mobility obyvatelstva ČR podle různých typů a velikostních kategorií sídel a v použitém modelu je zprostředkován speciálním agregátním ukazatelem, tzv. „migraproductio rate“, tedy úhrnem intenzit vystěhování podle věku. Ten vyjadřuje průměrný počet změn bydliště v průběhu života jedince za zjednodušujícího předpokladu, že se intenzita vystěhování v průběhu celého života daného průměrného jedince nebude měnit. Jedná se tedy o ukazatel, který lze pro názornost připodobnit k úhrnné míře plodnosti.

Všechny parametry migrace respektují oba základní demografické diferenciací znaky – věk i pohlaví, což znamená, že uvažujeme rozdíly v migračním chování nejen podle věku ale také podle pohlaví. Současně však podíl mužů a žen v jednotlivých imigračních proudech považujeme za identický, neboť představy i empirické poznatky o převaze jednoho z pohlaví se významně liší a na základě dostupných informací tak není možné se pro žádný asymetrický scénář rozhodnout. Rozdíly v relativní věkové struktuře vystěhování i přistěhování mužů a žen jsou obdobně jako další použité charakteristiky odvozeny z aktuálních empirických zjištění a obecných poznatků o rozdílech v intenzitě či objemech stěhování podle věku. Významnou roli při odhadu parametrů migrace přitom sehrály výsledky analýz prováděných v rámci tohoto projektu.

Externími parametry, které přizpůsobují navržený univerzální model konkrétním výchozím podmínkám a rozsahu plánované výstavby ve vybrané obci, jsou:

- název a kód obce,
- uvažovaný počet nových bytů v rodinných domech za každý kalendářní rok období 2012-2031,
- uvažovaný počet nových bytů v bytových domech za každý kalendářní rok období 2012-2031.

Tyto externí parametry jsou zadávány uživateli přímo v internetové aplikaci (<http://web.natur.cuni.cz/demodept/kalkulacka/> nebo http://www.suburbanizace.cz/rady_navody.htm), která výpočet modelové projekce pro zadanou konkrétní obec provede a zobrazí níže uvedené výsledky v časových horizontech 2015, 2020, 2025 a 2030 (blíže viz příklad v příloze č. 4):

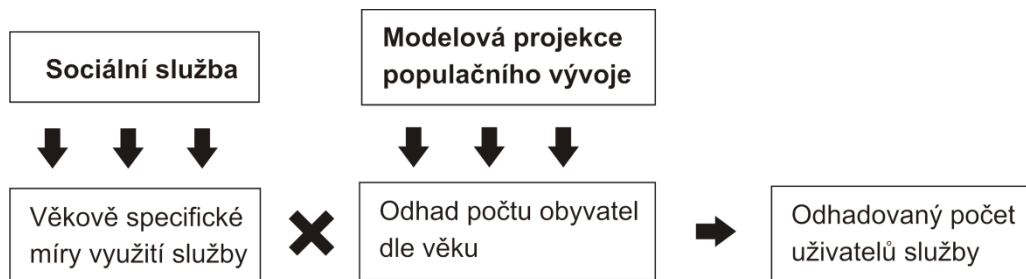
- 1) Odhad celkového počtu obyvatel obce
- 2) Odhad počtu obyvatel v nové zástavbě a jeho podílu na celkové populaci obce
- 3) Odhad věkové struktury populace v nové zástavbě (věkové skupiny 0-14, 15-24, 25-34, 35-49, 50-64, 65+)

Konkrétní návod zadávání externích parametrů je pro uživatele popsán v příloze č. 4 Vzorový příklad užití projekce. Představu o vlivu uvažované bytové výstavby na populační vývoj obce získanou z výsledků navrženého modelu je však nutné chápat jako rámcovou. Výpočty vedoucí k prezentovaným výsledkům jsou založeny na některých modelových, tedy zjednodušujících předpokladech, přičemž toto zjednodušení jde za rámec simplifikace akceptovatelné při zpracování populačních prognóz. Výstupy tedy nejsou z podstaty věci prognostickými výsledky, ale pouze výsledkem modelových projekcí, které se v našem případě snaží úsporně a ve zjednodušené podobě aproximovat budoucí populační vývoj. Jako takové mohou sloužit pouze pro prvotní orientaci v otázce demografických důsledků nové bytové výstavby. V žádném případě však nemohou nahradit výsledky řádně zpracované populační prognózy.

2.4. Odhad nároků na místní sociální infrastrukturu

Jedním z hlavních cílů metodiky je vyčíslit budoucí nároky na místní sociální infrastrukturu, které budou generovány obyvatelstvem plánované nové bytové výstavby. Pravděpodobné počty uživatelů jsou výstupem internetové aplikace (<http://web.natur.cuni.cz/demodept/kalkulacka/> nebo http://www.suburbanizace.cz/rady_navody.htm) a uživatel s nimi může pracovat po zadání vstupních parametrů, kterými jsou kód nebo název obce a plánovaný počet bytů v rodinných a bytových domech. Pro stanovení odhadovaného počtu uživatelů vybraných sociálních služeb v obci jsou propojeny výsledky z kapitoly 2.2. Odhad sociálních potřeb specifických věkových skupin a kapitoly 2.3. Modelová projekce populačního vývoje a věkové struktury obyvatel nové zástavby. Pro každou z vybraných služeb (tabulka 2, kapitola 2.2) byly stanoveny věkově specifické míry využití (tabulka 3, kapitola 2.2). Věkově specifické míry využití služby jsou vynásobeny odhady počtu obyvatel nové výstavby dle jednotlivých věkových skupin s ohledem na plánovaný rozsah nové bytové výstavby (kapitola 2.3.). Způsob výpočtu schematicky zachycuje obrázek 5. Samotný výpočet je proveden v rámci internetové aplikace a výsledné odhady počtu uživatelů jsou součástí standardizovaného výstupu (viz příklad v příloze č. 4).

Obrázek 5: Schéma výpočtu odhadovaného počtu uživatelů místních sociálních služeb

Zdroj: vlastní zpracování

3. POPIS UPLATNĚNÍ CERTIFIKOVANÉ METODIKY

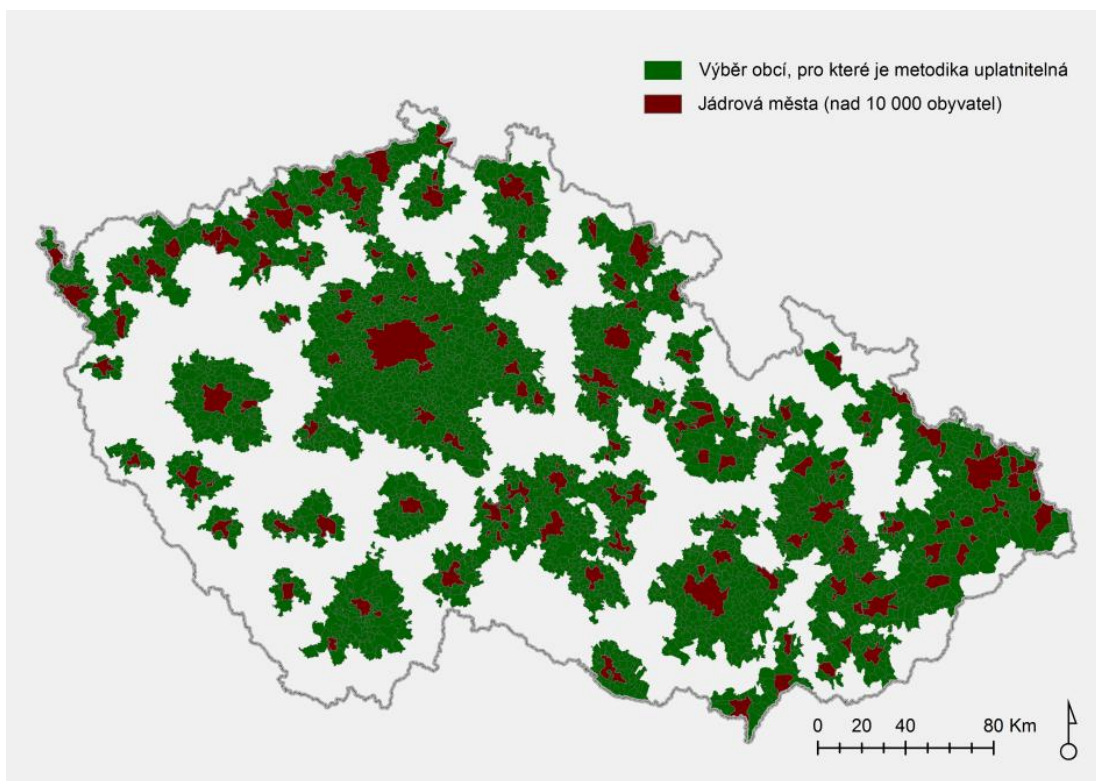
Za posledních 20 let došlo k poměrně zásadním změnám věkové struktury obyvatelstva suburbánních obcí, které s sebou přináší řadu lokálních důsledků. Vedle změn v sociálním prostředí obcí a povaze mezilidských vazeb (viz např. Galčanová a Vacková 2008, Špačková a Ouředníček 2012), se pozornost řady nových obyvatel i místních politiků upírá na instituce sociální infrastruktury. Typickým problémem mnoha suburbánních obcí jsou nedostatečné kapacity mateřských a postupně také základních škol (Puldrová a Novák 2008, Puldrová a Ouředníček 2011). V návaznosti na rostoucí počet dětí (a mládeže) nemusí vyhovovat ani další služby, například v oblasti zdravotní péče či volného času. Zároveň je nezbytné počítat s proměnami věkových struktur v dlouhodobějším horizontu, kdy budou stárnout nejen děti, ale i jejich rodiče a vytvoří se zde početnější skupina seniorů, která má rovněž své specifické potřeby. V důsledku nadprůměrného zastoupení některých věkových kohort bude i bez další výstavby docházet k dynamické proměně specifických potřeb místních obyvatel. V případě rychle se rozvíjejících obcí v zázemí měst jsou tyto změny velmi výrazné a místní správa na ně musí pružně reagovat. Úspěšné řízení těchto obcí proto vyžaduje dobře plánovat sociální služby nejen s ohledem na současný stav, ale též předpokládané potřeby v dlouhodobějším horizontu.

Předkládaná metodika umožňuje představitelům suburbánních obcí zasažených rezidenčním rozvojem odhadnout důsledky nové výstavby pro demografický vývoj území a současné a budoucí nároky nových obyvatel na místní sociální infrastrukturu. Na základě věkové struktury obyvatel nových domů dovoluje odhadnout nároky nově přistěhovaných obyvatel na sociální infrastrukturu obce a s pomocí údajů o rozsahu a struktuře plánované bytové výstavby dále odhadnout vývoj počtu obyvatel, věkovou strukturu a budoucí nároky nových obyvatel na sociální infrastrukturu dynamicky rostoucích obcí. Metodika může být mj. využita v procesu zpracování územně plánovacích a strategických dokumentů samosprávných celků a může tak pomoci předejít alespoň některým negativním důsledkům demografického vývoje.

Výpočet projekce a budoucích nároků nových obyvatel na sociální infrastrukturu pro konkrétní obec je volně přístupný v internetové aplikaci (<http://web.natur.cuni.cz/demodept/kalkulacka/>) nebo

http://www.suburbanizace.cz/rady_navody.htm). Pro aplikaci na konkrétní případ je nezbytné, aby uživatel vybral zájmovou obec a zadal plánovaný rozsah nové bytové výstavby v obci. Parametry modelové projekce jsou odhadovány pro specifickou skupinu obcí, ve kterých dochází nebo v blízké budoucnosti může dojít k intenzivnímu rozvoji procesu suburbanizace. Aplikace navržených parametrů na jiný typ obcí není možná a vedla by k zavádějícím výsledkům. Využití metodiky je proto omezeno pouze na vybraný soubor obcí, jejichž seznam je součástí internetové aplikace. Výběr obcí vychází z vymezení suburbánních obcí k roku 2010 dle metodiky hodnocení rozsahu residenční suburbanizace v České republice (Ouředníček a kol., 2012; více na <http://www.atlasobyvatelstva.cz/suburbanizace>). Metodika odhadu důsledků nové bytové výstavby je zaměřená na budoucí rozvoj. Z toho důvodu byl také soubor obcí rozšířen o další obce, ve kterých doposud proces residenční suburbanizace nebyl identifikován, ale lze předpokládat, že by se zde mohl v budoucnosti rozvíjet. Rozšířené území dále obsahuje (1) obce, které se nacházejí v okruhu 3 km od stávajících suburbánních obcí, a (2) obce, které se nacházejí v těsné blízkosti (3 km) jádrových měst, která jsou považována za zdrojová území pro residenční suburbanizaci. Výsledný soubor obcí zachycuje obrázek 6.

Obrázek 6: Území potenciálního rozvoje suburbanizace

Zdroj: vlastní zpracování

4. SEZNAM POUŽITÉ SOUVISEJÍCÍ LITERATURY A ZDROJŮ DAT

4.1. Použitá literatura

- Dvořáková, N., Temelová, J. (2012): Kvalita života seniorů v centru Prahy. In: Ouředníček, M., Temelová, J. eds.: Sociální proměny pražských čtvrtí. Academia, Praha, s. 68-91.
- Galčanová, L., Vacková, B. (2008): Rezidenční suburbanizace v postkomunistické České republice, její kořeny, tradice a současnost. IVRIS Papers 08/02. Institut pro výzkum reprodukce a integrace společnosti, Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity, Brno, 23 s.
- Jeřábková, V. (2009): Zdravotně-Sociální péče o seniory v České republice. In Reprodukce lidského kapitálu /vzájemné vazby a souvislosti/ II. ročník. Vysoká škola ekonomická v Praze. Praha: Oeconomica.
- Levčenko, J. P. (1952): Plánování měst: soubor technicko-ekonomických směrných čísel a výpočtů. Ústav architektury a územního plánování- skupina územního plánování Brno, Brno.
- Musil, J. (1971): Občanské vybavení sídlišť: Vybrané územně technické a provozně ekonomické otázky. SNTL, Praha.
- Musil, J. a kolektiv (1988): Občanské vybavení: Urbanistická příručka. Výzkumný ústav výstavby a architektury Praha: urbanistické pracoviště v Brně, Brno.
- Musil, J. (1989): Občanské vybavení: územní principy racionálního rozvoje. Výzkumný ústav výstavby a architektury Praha: urbanistické pracoviště v Brně, Brno.
- Novák, J., Čermák, Z., Ouředníček, M., (2011): Migrace. In: Ouředníček, M., Temelová, J., Pospíšilová, L. (eds.): Atlas sociálně prostorové diferenciacie České republiky. Karolinum, Praha, s. 87–101.
- Novák, J., Sýkora, L. (2007): A City in Motion: Time-Space Activity and Mobility Paterns of Suburban Inhabitants and Structuration of Spatial Organization in Prague Metropolitan Area. Geografiska Annaler, 89B, č. 2, s.147-168.
- Olexa, M. a kolektiv (1967): Urbanistické předpoklady vybavení sídlišť. SNTL/ SVTL, Praha.
- Ouředníček, M. (2003): Suburbanizace Prahy. Sociologický časopis/Czech Sociological Review, 39, č. 2, s. 235–253.
- Ouředníček, M., Špačková, P., Novák, J. (2012): Metodika sledování rozsahu rezidenční suburbanizace v České republice. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Praha.
- Ouředníček, M., Temelová, J., Pospíšilová, L. eds. (2011): Atlas sociálně prostorové diferenciacie České republiky. Praha. Nakladatelství Karolinum.
- Puldová, P., Jíchová, J. (2011): Důsledky procesu suburbanizace pro sociální a demografickou strukturu obyvatel suburbii. Geografické rozhledy, 20, č. 3, s. 24–25.
- Puldová, P., Novák, J. (2008): Suburbanizace a sociální prostředí. In Ouředníček, M. (ed.): Suburbanizace.cz. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje a Urbánní a regionální laboratoř, Praha, s. 41–53.
- Puldová, P. Ouředníček, M. (2011): Rezidenční suburbanizace. In: Ouředníček, M., Temelová, J., Pospíšilová, L. (eds.): Atlas sociálně prostorové diferenciacie České republiky. Karolinum, Praha, s. 129–135.
- Puldová, P. (2011): Věková struktura. In: Ouředníček, M., Temelová, J., Pospíšilová, L. (eds.): Atlas sociálně prostorové diferenciacie České republiky. Karolinum, Praha, s. 19–25.
- Průša a kol. (2009) (eds). Poskytování sociálních služeb pro seniory a osoby se zdravotním postižením. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, Praha.
- Ryšavý, Z. (1983): Nové obytné soubory v ČSR: geograficko- demografický rozbor sídlišť a jejich typologie. Výzkumný ústav výstavby a architektury, Praha.
- Šafr, J. (2008). Životní styl a sociální třídy: vytváření symbolické kulturní hranice diferenciací vkusu a spotřeby. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.
- Školský zákon (2004): Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání ze dne 24. září 2004. Sbírka zákonů č. 561/2004. Parlament České republiky.
- Špaček, O. (2011): Sport pro všechny? Sociální nerovnosti a sportovní aktivity. Sociální studia 1/2011 s. 53-78
- Špačková, P., Ouředníček, M. (2012): Spinning the Web: New Social Contacts of Prague's Suburbanites. Cities, 29, č. 5, s. 341–349.
- Špačková, P., Ouředníček, M., Novák, J., Křivka, M. (2012): Zóny rezidenční suburbanizace 2010. In: Ouředníček, M. (ed.): Populační vývoj v zázemí českých měst jako důsledek procesu suburbanizace, soubor specializovaných map. Dostupné na: www.atlasobyvatestva.cz/suburbanizace.

4.2. Použité zdroje dat

- Augur Consulting s.r.o. (2010): Analýza potřeb uživatelů v oblasti poskytování sociálních služeb na území Jihomoravského kraje. Jihomoravský kraj, Brno.
- Bocan, M., Maříková, H., Spálenský, A. (2011): Hodnotové orientace dětí ve věku 6 - 15 let. Národní institut dětí a mládeže MŠMT, Praha.
- ČSÚ (2012): Věkové složení obyvatel podle věkových skupin a pohlaví v roce 2011 – Obce. Praha, Český statistický úřad.
- ČSÚ (2013): Věkové složení obyvatelstva 2012. Praha, Český statistický úřad.
- ČSÚ (1993-2012): Databáze demografických údajů za obce ČR, věková struktura, 1993–2012. Praha, Český statistický úřad.
- Dotazníkové šetření Poptávka po službách (2012): Poptávka po službách a rezidenční stabilita. Dotazníkové šetření s obyvateli mikroregionu Dolnobřežansko. Dolní Břežany.
- Dotazníkové šetření Vesnická poliklinika (2008): Vesnická poliklinika Dolní Břežany. Dotazníkové šetření s obyvateli obce. Dolní Břežany.
- Evropská komise (2010): Eurobarometer 72.3. Sport and Physical Activity. Evropská komise, Brusel. http://ec.europa.eu/sport/library/documents/d/ebs_334_en.pdf (21. 10. 2013)
- Evropská komise (2007): Special Eurobarometer 278. European Cultural Values. Evropská komise, Brusel. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_278_en.pdf (21. 10. 2013)
- Fischerová, I., Šeráková, H., Nádvorníková, P. (2012): Základní škola a Mateřská škola Dolní Břežany. Výroční zpráva, školní rok 2011/2012. Dolní Břežany.
- Jíra, O. (1997): Děti, mládež a volný čas. Institut dětí a mládeže MŠMT, Praha.
- MPSV (2012): Statistická ročenka v oblasti práce a sociálních věcí 2011. Praha, ministerstvo práce a sociálních věcí.
- MŠMT (2012): Statistická ročenka školství 2011/2012 - výkonové ukazatele. Praha, Ústav pro informace ve vzdělávání. <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp> (21. 10. 2013)
- Statutární město Jihlava (2007): Komunitní plán sociálních služeb statutárního města Jihlavy. Analýza uživatelů sociálních služeb a souvisejících služeb v Jihlavě. Statutární město Jihlava.

5. SEZNAM PUBLIKACÍ, KTERÉ PŘEDCHÁZELY METODICE

Metodice nepředcházely žádné publikace, jedná se o originální práci.

V metodice jsou využity následující, související dílčí výstupy autorského kolektivu:

- Burcin, B., Kučera, T., Špačková, P., Pospíšilová, L., Ouředníček, M. (2013): Prognóza demografického vývoje spádového území obce Dolní Břežany na období 2012–2030: Východiska, předpoklady a základní výsledky prognózy. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Urbánní a regionální laboratoř, Praha.
- Burcin, B., Kučera, T., Pospíšilová, L., Špačková, P., Ouředníček, M. (2013): Prognóza demografického vývoje suburbánní zóny Prahy na období 2012–2030: Východiska, předpoklady a základní výsledky prognózy. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Urbánní a regionální laboratoř, Praha.
- Dotazníkové šetření Dolnobřežansko (2012): Poptávka po službách a rezidenční stabilita. Dotazníkové šetření s obyvateli obce. Dolní Břežany.
- Ouředníček, M., Temelová, J., Pospíšilová, L. eds. (2011): Atlas sociálně prostorové diferenciacie České republiky. Praha. Nakladatelství Karolinum.
- Puldová, P., Jichová, J. (2011): Důsledky procesu suburbanizace pro sociální a demografickou strukturu obyvatel suburbii. Geografické rozhledy, 20, č. 3, s. 24–25.
- Špačková, P., Ouředníček, M., Novák, J., Křivka, M. (2012): Zóny rezidenční suburbanizace 2010. In: Ouředníček, M. (ed.): Populační vývoj v zázemí českých měst jako důsledek procesu suburbanizace, soubor specializovaných map. Dostupné na: www.atlasobyvatestva.cz/suburbanizace.